

KAJMANJÄGARNA

Kommersiell
jakt i naturvår-
dens namn

Julian Melgar

C-reportage

Bolivia

Naturvård i kris

Hur ska Bolivia klara sina
naturvårdsutmaningar?

I KONDORENS RIKE

Möt den utrotningshotade
andinska kondoren

BOLIVIAS ROSA DELFINER

Delfiner mer än 200 mil
från det atlantiska havet

"Men den ångest, som hon själv bar på, öppnade hennes hjärta. Hon tyckte, att hon inte stod så långt borta från alla levande varelser, som människor annars gör. Hon förstod mycket bättre än någonsin förut hur fåglarna hade det. De hade sina jämna omsorg för hem och barn, de som hon. Det var nog inte så stor skillnad mellan dem och henne, som hon hittills hade trott."

Ur Selma Lagerlöfs
Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige

Julian Melgar
C-reportage

KAJMANJÄGARNA

En svart kajman (på bilden) var en ytterst ovanlig syn för ett par decennier sedan. Då jagades arten till utrotningsgränsen.

Den svarta kajmanen är nu skyddad och en annan kajmanart jagas istället. Läs reportaget på sidan 24.

Foto: Pedro Guereca

Reportage

Bolivia - Naturvård i kris

6 Den biologiska mångfalden minskar dramatiskt i hela världen. Vad gör naturvårdare i Bolivia - som är ett land med enastående biologisk mångfald, men också ett av Sydamerikas fattigaste länder - för att stoppa denna negativa trend?

I kondorens rike

14 Kondoren har i årtusenden varit härskare över de bolivianska Anderna. Nu hotas hans herradöme. Är Andernas största flygande fågel på väg att försvinna?

Kajmanjägarna

24 Kajmanskinn var så eftertraktad i förra seklet att några kajmanarter var nära att utrotas. Nu vill man återuppta kajmanjakten på ett hållbart sätt. Möt de nya kajmanjägarna.

Bolivias rosa delfiner

36 Bolivia fick en egen delfinart för några år sedan. Men biologerna insåg ganska snart att den nya arten borde rödlistas. Den kommer kanske att dö ut om vi inte gör något nu.

Omslaget

En ensam blågul ara (*Ara ararauna*). Arten är en symbol för amazonområdet.

Foto: Julian Melgar

Naturvård i Bolivia

Mina föräldrar har ett vackert hus på landet i Bolivia. Jag växte upp i det huset.

På 90-talet, när jag var barn, strövade jag omkring bland ängar och lundar. Bland åkrar och dammar.

Och det fanns en damm som var vackrare än alla andra. Den var omgiven av härligt stora, gamla, ihåliga pilträäd. I dem gömde jag mina skatter. På deras grenar fantiserade jag mina äventyr.

Med tiden växte jag ifrån dammen och ifrån pilträden. Jag växte också ifrån föräldrahemmet.

I flera år har jag varit borta. Under min frånvaro har jag fått höra att pilarna vid dammen avverkats och att själva dammen torkade ut så småningom.

Vart alla snokar som bodde i pildammen tog vägen vet ingen.

Så som dammen har så mycket annat försvunnit. På många av mina barndomsängar finns det nu hus där det bor folk som inte vet att barn lekte hjältar där, då det fortfarande fanns en äng.

Där bor det barn som inte vet hur mycket de saknar den gamla pildammen.

En försvunnen pildamm är ett symptom för hur vi människor påverkar vår omgivning. Ofta utan att ens tänka oss för. Kanske spelar för de flesta några gamla ihåliga pilträäd ingen roll. Men de är ett hälsobringande inslag i landskapen, vare sig vi lägger märke till det eller inte.

Och för mig är de mer än det.

Men inte alla har gömt sina barndomsskatter i ett ihåligt, halvt ruttet pilträäd. Jag kan inte begära att alla förstår det jag förstår.

Rosa delfiner, majestätiska kondorer och skräckinjagande kajmaner borde däremot nå, på ett eller annat sätt, de flesta. Därför handlar den här reportageserien mer om bevarandet av karismatiska arter än om gamla barndomsminnen.

Det är också viktigt att åtminstone försöka förstå, och försöka förklara, hur omständigheterna i Bolivia är för naturvården och naturvårdare. Därför har jag, i seriens inledande reportage, försökt sammanfatta några av de omständigheterna som spelar roll för landets naturvårdsarbete.

Julian Melgar

MÅNGNATIONELLA STATEN BOLIVIA

1,1 MILJONER KM²

10,1 MILJONER INVÅNARE

9 INVÅNARE PER KM²

NATURLIG BEFOLKNINGSTILLVÄXT:

1,9 %

BEFOLKNINGSPROGNOS 2050:

16,8 miljoner invånare

URBANISERINGSGRAD:

65 %

BNP PER CAPITA:

2 246 US dollar

MARKANVÄNDNING:

53 % skog

2 % jordbruksmark

45 % övrig

VIKTIGASTE EXPORTPRODUKTER:

naturgas

sojabönor

olja

Julian Melgar.

Källor: US Dept of State Geographer; Data SIO, NOAA,
339 Navy, NGA, GEBCO; Nationalencyklopedin.

Alla data är från 2011.

Bolivia - Naturvård i kris

**Hur klarar sig naturvården
i ett land med växtvärk?**

"Det är förbjudet att ta bilder här!", lät det strax efter att jag tog denna bild. Det som i själva verket är förbjudet i Bolivia är att sälja vilda djur, men vilddjurhandeln är omfattande i landet. Här i en öppen marknad i Cochabamba, Bolivias tredje största stad. Myndigheterna ser oftast mellan fingrarna.

Foto: Julian Melgar

Av Julian Melgar

ATT HITTA EN BALANS mellan utveckling och naturvård är en global utmaning. En utmaning som är desto större för fattiga utvecklingsländer som Bolivia. Landets ekonomiska tillväxt har på senare år skjutit i höjden, samtidigt ökar landets befolkning kraftigt. Detta belastar Bolivias natur och ställer landet inför svåra naturvårdsutmaningar. Hur ska bolivianska naturvårdare klara dem?

PÅ MITT FÖRÄLDRAHEM hörde jag i varma sommarkvällar stora noshornbaggars enträget krocka med glödlampan utanför ytterdörren. Under regnsäsongen fick jag akta mig när jag satte på mig skorna, för att det kunde finnas en stor padda inuti. När jag om kvällarna tog den korta vägen hem, den där smala vägen längst majsåkrarna, kunde jag se en hel stjärnhimmel av lysmaskar.

Och allt detta tyckte jag så bra om.

Jag minns också min första obduktion, den gjorde jag med ett av pappas rakblad på en av de många ormarna som trädgårdsmästaren brukade ha ihjäl.

När jag nu är tillbaka i Bolivia som färdigutbildad biolog, kan jag inte avstå från att fråga om lysmaskarna och noshornbaggarna, om paddorna och ormarna.

Jag får inga glädjande besked. Paddorna,

ormarna och lysmaskarna har inte syntts till på flera år. Och noshornbaggarna blir fåtaligare för varje år som går.

Det är inte bara min barndoms fauna som med tiden har blivit mer sällsynt eller rentav försvunnit i Bolivia. Det samma har hänt med många andra arter, från kondorer uppe i de höga bergen till floddelfiner nere i det varma låglandet.

BOLIVIA ÄR ETT AV Sydamerikas mest glesbefolkade länder, och landets biologiska mångfald räknas bland världens största. Landets skiftande geografi har gett upphov till en otalig variation av biotoper som rymmer ett imponerande antal djur- och växtarter.

Men befolkningen ökar. Bolivia har gått från knappt 6,5 miljoner invånare år 1992, till över 8 miljoner år 2001, då den senaste folkräkningen ägde rum. Idag uppskattar man att mer än 10 miljoner människor bor i landet.

Den kraftiga befolkningstillväxten, tillsammans med en, på senare år, också kraftig ekonomisk tillväxt håller på att sluka landets unika natur. Och det blir bara värre om ingenting görs.

Jag åkte till Bolivia för att fråga biologer, agronomer och miljömyndigheter hur de tänker handskas med landets naturvårdsutmaningar.

DEN BOLIVIANSKA REGERINGEN profilerar sig själv som miljövänlig i det internationella miljöforumet. Den vänsterorienterade presidenten Evo Morales ses av många som en sann miljökampe. ”Tiden då kampen var mellan klasser är förbi”, sade han under ett tal. ”På 2000-talet kommer kampen att bli för naturen”.

Morales regering har, genom ”Lagen om Moder Jordens rättigheter”, formellt erkänt naturens rättigheter. När lagen presente-

Foto: Julian Melgar

Corani, 3258 meter över havet

Foto: Julian Melgar

Rocillas, 2096 meter över havet

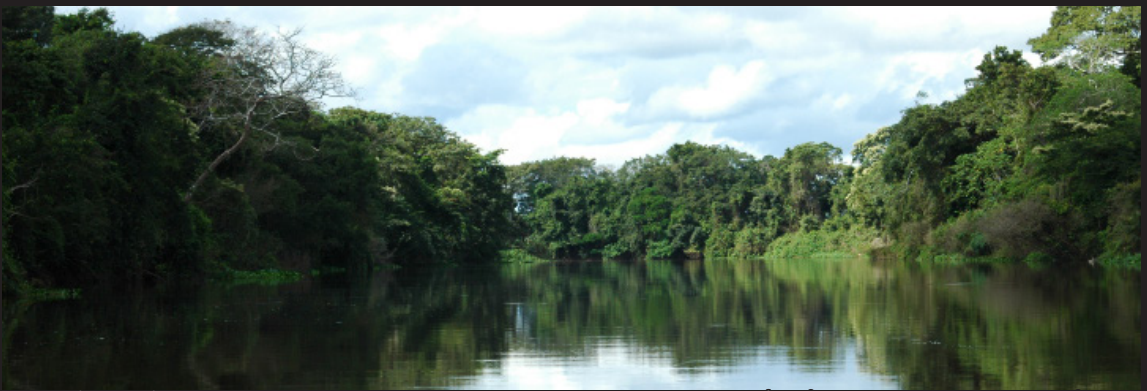

Foto: Julian Melgar

Río Blanco, 149 meter över havet

BOLIVIAS BIOTOPER

Många olika biotoper går att finna i Bolivia, detta mycket tack vare landets stora höjdskillnader. De olika biotoperna bidrar i sin tur till att Bolivia har en enastående biologisk mångfald.

rades fylldes naturvårdskretsarna av optimism. ”Presidenten sade att moderjordens rättigheter är viktigare än människans”, säger naturvårdsbiologen Erika Zelada. ”Alla vi som kallar oss miljöaktivister hoppade av glädje och tänkte, ’äntligen har de förstått att saker och ting kan göras bättre!’”.

När jag nu träffar Zelada har det gått mer än ett år sedan lagen lanserades. Hennes optimism har under tiden hunnit svalna. Besvikelsen är påtagligt på hennes röst. Trots lagen har hon inte kunnat se någon förbättring för naturvården i Bolivia. ”Regeringen engagerar sig i bevarandeprojekt endast om de anser att dessa är ekonomiskt lönsamma”, säger hon.

Att staten inte engagerar sig i naturvård har sen länge varit en verklighet i Bolivia. Landet har visserligen ett miljöministerium. Men när jag träffar Beatriz Zapata, generaldirektör på avdelningen för biologisk mångfald och skyddade områden, bekräftar hon det som Erika Zelada sade till mig. ”För den aktuella regeringen är naturvården en prioritet så länge den genererar tillgångar”, säger Zapata. ”Sett från en snäv naturvårdssynpunkt är det inte bra. Men så ser verkligheten ut, vi har inte tillräckligt med resurser”.

Det som Zapata säger visar på att problemet med naturvården i Bolivia i grunden är ekonomiskt.

BOLIVIA ÄR ETT av Sydamerikas fattigaste länder. Enligt Bolivias statistiska centralbyrå, levde år 2009 mer än hälften av bolivianerna (51,31 %) under fattigdomsgränsen.

Inför dessa siffror ter det sig inte konstigt att den bolivianska regeringen inte avsätter pengar för naturvård hur som helst.

Den naturvården som finns i Bolivia bekostas till stor del med privata pengar eller med internationellt bistånd. ”80 % av våra resurser är biståndspengar”, säger Beatriz

Zapata när hon förklarar hur ekonomin på hennes avdelning i miljöministeriet fungerar.

Regeringen investerar således lite pengar i naturvården. Men det finns de som menar att det inte är försvarbart att investera några pengar alls i naturvård i ett land som Bolivia.

När djurskyddsföreningar arrangerar gatukampanjer är det inte sällsynt att de möts av arga medborgare. ”Det händer att folk undrar varför vi investerar pengar för att hjälpa djur när det finns gatubarn”, säger agronomen Carlos Antezana, som i över 20 år har jobbat på djurskyddsföreningen ZOOPRAMA. Men han tycker inte att det är rätt att se det som om de hjälper djuren på bekostnad av människan. ”Om vi lyckas bevara en utrotningshotad art ger vi också människan en chans. Man vet inte hur miljön, eller till och med mänsklighetens livskvalité, kommer att påverkas ifall en art går förlorad”.

PÅ SENARE TID har naturvårdskonflikten i Bolivia gått längre än indignerade diskussioner med djurskyddsaktivister. På senare tid har naturvårdskonflikten i Bolivia i allra högsta grad politiserats.

Regeringens planer på att bygga en motorväg som är tänkt att gå genom en av Bolivias stora nationalparker väckte starka reaktioner bland miljörörelsen och bland nationalparkens invånare, som framförallt är indianer. Högljudda protester mot motorvägsbygget sattes igång. Protesterna fick en stor internationell uppmärksamhet.

Regeringen – som har största delen av landets befolkning med sig – påpekar att motorvägen kommer att ha en stor ekonomisk betydelse för landet. Presidenten anklagar miljörörelsen för att gå emot landets utveckling och för att manipulera indianernas ledare. Han går så långt som att hävda att den amerikanska ambassaden ligger bakom

protesterna med avsikten att destabilisera landet. ”Ekologismen är den nya kolonialismen”, sade Morales vid ett tillfälle.

PRESIDENTENS UTTALANDE och regeringens byggplaner kan tyckas motsäga den miljövänliga bilden som den bolivianska regeringen vill ge av sig själv. Men motorvägs-konflikten illustrerar framför allt landets oerhörda komplexitet. En komplexitet som naturvårdare inte kan bortse ifrån.

”Vi jobbar mellan två världar”, säger naturvårdsbiologen Paul van Damme. ”Staten som bestämmer ovanifrån och den lokala befolkningen som har sina egna intressen, sina egna seder och bruk och sin egen utvecklingsmodell, en modell som ofta krockar med statens”.

Van Damme är verkställande direktör på FAUNAGUA, en av Bolivias mest drivande naturvårdsorganisationer. Han är mycket medveten om svårigheterna med att jobba i ett land som Bolivia. ”Bolivia är unikt”, säger han. ”Det finns inte många länder med en sådan kontext. Bolivia är som ett experiment, ett mycket komplext och problematiskt land, det är ett land där många intressen blandas. Ett planlöst land så att säga”.

När van Damme säger detta märker jag ingen uppgivenhet i hans röst, snarare en stor entusiasm. Han vet att den här planlösheten inte bara är en nackdel, utan ger också möjligheten att påverka på ett djupare plan. Naturvården i Bolivia är i sin linda och naturvårdare har en unik möjlighet att vara med från början.

ATT NATURVÅRDEN har en lång väg att vandra i Bolivia ser jag tydligt på de mycket nedskräpade städerna och motorvägarna. De starkt förorenade och illaluktande floderna som finns i stort sett varenda boliviansk stad som har en flod vittnar också om

en bristande miljövård. Gatuhundar finns i väldiga mängder och handeln med vilda djur är ett problem i landet.

Den bolivianska staten har inte lyckats få tag i miljöproblematiken. Den offentliga sektorn har aldrig gjort det som behövts för att ha en välfungerande naturvård, och problemet med att många av landets arter är utrotningshotade har i praktiken försumats av den bolivianska regeringen.

Jag träffar biologen Fernando Cisneros på hans kontor på miljöministeriet. När jag frågar honom hur han ser på landets sätt att hantera utrotningshotade arter kommer svaret som en viskning. Som om han inte ville bli hörd. Han säger att han, under sina år på ministeriet, inte har sett någon seriös bevarandepolitik. ”Vi har en lista över hotade arter, och det är en stor framgång. Men jag tycker inte att staten gör något för artbevarandet i strikt mening”.

TROTS LAGEN om Moder Jordens rättigheter har den bolivianska staten misslyckats med att skapa välfungerande naturvårdslagar.

Enligt Carlos Antezana på djurskyddsföreningen ZOOPRAMA är problemet en attitydfråga. ”Bolivia har gott om lagar. Det egentliga problemet är att det inte finns politisk vilja från myndigheternas sida för att få folk att respektera de lagar vi har”.

Att lagar inte respekteras har så klart påverkat ZOOPRAMA:s arbete under åren. ”När vår verksamhet, och också vi själva, var yngre, jagade vi folk som handlade med vilda djur. Vi engagerade också polisen”, berättar Antezana. ”Men det hela slutade alltid med att vi fick spendera en massa egna pengar för att ta hand om de beslagtagna djuren, samtidigt som inget gjordes mot brottslingarna”. Jag anar stor förtvivlan i hans röst när han pratar. ”Vi insåg med tiden att ingen förändring skulle ske på det sättet och slutade jaga djursmugglare. Vi

Foto: Pedro Guereca

Svart kajman (*Melanosuchus niger*)

Foto: Julian Melgar

Andinsk lövgroda (*Hypsiboas andinus*)

Foto: Julian Melgar

Hornvärnfågel (*Anhima cornuta*)

BOLIVIAS BIOLOGISKA MÅNGFALD

Bolivia räknas som ett av 17 länder som har en "mega-biologisk mångfald" (Mega-diverse countries). Dessa 17 länder hyser en oproportionerlig andel av planetens biologiska mångfald. Ovan ett litet smakprov av landets hittills beskrivna 306 kräldjursarter, 254 grodddjursarter och 1415 fågelarter.

satte ofta våra liv i fara. Varför? Bara för att se att myndigheterna inte skötte sitt jobb”.

För naturvårdaren Paul van Damme reflekterar landets dåliga naturvårdslagar att regeringen inte uppmärksammar naturvårdsfrågan tillräckligt mycket. Vilket i sin tur bidrar till en bristande miljömedvetenhet bland befolkningen. ”Man ser inte behovet av att undervisa folk i miljö- och naturvårdsfrågor. Allmänheten vet inte riktigt vad naturvård är” säger han. ”Bolivianer går inte och vandrar på nationalparker. Folk värdesätter inte naturen på samma sätt som man gör i andra länder”.

EN STOR DEL av den bolivianska befolkningen lär vara dåligt informerade om vad naturvård är. Men det finns många bolivianer som har en respekt för naturen som kanske går längre än den västerländska synen på naturvård. De har en kulturell respekt för naturen som gränsar till det religiösa. Dessa uråldriga traditioner har legat till grund för Lagen om Moder Jords rättighe-

ter och lever ännu.

Huvudparten av bolivianerna är av indiansk härkomst och i Bolivia är det fortfarande vanligt att se ceremonier där Moder Jord dyrkas med rökelse och gåvor. Varje gång som ett hus invigs eller en bil köps, tackar huvudparten av bolivianerna Moder Jord. De ber henne att välsigna det nya huset och den nya bilen.

De kommer också att be henne att välsigna den nya motorvägen.

De kommer att be naturen att välsigna utvecklingen. Men kommer utvecklingen att välsigna naturen?

VI MÄNNISKOR BEHÖVER naturen för att kunna leva ett gott liv. Vi behöver rent vatten att dricka och ren luft att andas. Det kommer vi alltid att behöva. Då kan jag inte se att naturvård motsätter sig utvecklingen. Utmaningen är att få utvecklingen att garantera bevarandet av naturen. Utmaningen är att få folk att förstå hur viktig naturen i sin helhet är för oss. •

Foto: Julian Melgar

Vitpannad kapucin (*Cebus albifrons*)

VILDA DJUR I FÅNGESKAP

Lille Martin, en tam vitpannad kapucinunge, klämmer sig fast vid min arm och visar något som liknar ett sorgligt leende (ovan). I Bolivia är det olagligt att inneha eller handla med vilda djur. Detta till trots utgör den illegala djurhandeln ett hot för många av Bolivias karismatiska arter.

I kondorens rike

Den andinska kondoren har i århundrade symboliserat styrka, klokhet och upphöjelse. Nu står den här mytomspunna arten inför stora ekologiska utmaningar, och så också alla dem som jobbar med att studera och bevara den.

En kondor flyger högt bland molnen över Sobrecañasberget i södra Bolivia. Kondorer lever nästan överallt längst Anderna i Sydamerika.

Foto: Julian Melgar

Av Julian Melgar

Jag är på väg till *Sobrecañasberget*, fem mil söder om *Tarija* i södra *Bolivia*. Jag klättrar upp för en brant ravin som guider-na kallar för "Trappan". Det finns gott om ormbunkar och mossa i ravinen. Träden är lågvuxna och ofta beklädda med skägglav. Jag måste då och då gå ner på alla fyra för att kunna krypa under de låga träden, men bergväggarna reser sig flera hundra meter upp mot skyarna. Vägen är hal, fuktig och svårtillgänglig, men den ska ta mig dit där kondorerna finns, nästan tusen meter högre upp. Och redan nu går jag på 2200 meters höjd.

På de nästan helt lodrätta branterna ser jag de första tecknen på att kondorer finns här. Under sina bon på bergväggarna lämnar kondorer vita spillningsspår som ofta är synliga på långt håll. Jag ser två sådana vita fläckar på en av de höga bergväggarna framför mig. Några minuter senare ser jag också två majestätiska svarta siluetter flyga bland molnen.

KONDOREN VAR FÖR INKAINDIANERNA den som gjorde soluppgången möjlig. Han drog solen med sig högt över bergen varje morgon. Då kunde dagen börja.

Kondoren var odödlig för inkafolket.

Legenden säger att när en gammal kondor känner att åldern håller på att ta de sista krafterna ifrån honom flyger denne över den högsta bergstoppen, drar tillbaka vingarna och låter sig falla mot ravinens oändliga djup. Där slutar kondorens rike. Efter döden återvänder han till boet uppe på bergen. Då återföds han.

DEN ANDINSKA KONDOREN (*Vultur gryphus*) är, med sina över tre meter i vingspann, en av världens största flygande fåglar. Den är en flaggskeppsart för hela den sydamerikanska kontinenten. Kondorer finns nästan överallt i Anderna, från Venezuela i norr till Chiles sydspets.

I *Bolivia*, *Chile*, *Colombia* och *Ecuador* är kondoren en nationell symbol. "Få arter är så privilegierade som kondoren. Den finns till och med på *Bolivias* statsvapen. Många av de människor som jag pratat med, om inte alla, känner väldigt starkt för kondoren", säger den bolivianske biologen *Diego Méndez* när jag träffar honom på ett bullrigt kafé i *Cochabamba* i mellersta *Bolivia*. *Méndez* är samordnare för en kondorräkning som kommer att äga rum om några månader. "Genom kondoren kan man nå allmänheten med lätthet. Därför är denna fågel viktig för naturvården och för en ökad förståelse för naturvårdens betydelse", säger han.

Med detta i åtanke borde det inte vara några problem mellan kondorer och människor, men så är inte fallet. Kondoren är en rödlistad art och klassas globalt som nära hotad. I *Bolivia* är situationen snäppet värre och arten betraktas som sårbar. Hoten kommer alla, direkt eller indirekt, från människor.

KONDOREN HAR LÄNGE FÖRFÖLJTS av folk som trott att den ger sig på tamdjur och även på människor. För en kondor är det dock ana-

Två kondorer, en hona (till vänster) och en hane, på en djurpark i Tarija i södra Bolivia. Det vita vingfältet på vingarnas ovansida talar om att det handlar om två vuxna fåglar.

Foto: Julian Melgar

tomiskt omöjligt att fånga levande byten. Dess fötter är inte tillräckligt starka och de är inte försedda med krokböjda och vassa klor som andra rovfåglars fötter. För vissa experter står kondorer närmare storkar än örnar eller gamar i fåglarnas stamträd.

Kondorer jagas och förgiftas, inte bara av människor som vill skydda sina tamdjur, utan också av de som vill komma åt kondorfjädrar eller åt själva kondorerna. Faktumet är att kondorens kulturella betydelse inte bara har varit en fördel för arten. Kondordelar och levande kondorer används i ritualer och traditionella danser. Av den anledningen fångas vilda kondorer för att sedan säljas i den svarta marknaden.

Ett annat betydande hot för den andinska kondoren är det samma som för många andra arter över hela världen: den miljö de lever i förstörs i takt med att människan breder ut sina jordbruks- och betesmarker. Som en följd av detta försvinner också djur som är viktiga för kondorer. Förr i tiden livnärde sig kondorer främst av döda vilda kameldjur som guanacor och vikunjor. Nu är guanacor och vikunjor oerhört sällsynta. De har ersatts, både i landskapet och i kondorernas diet, av lamadjur, nötkreaturer, får och andra tamdjur. ”Det är lite motsägelselfullt att en art förföljs för att den påstås döda boskap samtidigt som människan har nästan helt utrotat artens naturliga föda”, säger Diego Méndez.

”**I COLOMBIA OCH ECUADOR** har kondorpopulationerna minskat så mycket att man har behövt börja jobba med återinföringsprogram”, säger Robert Wallace på Wildlife Conservation Society (WCS) när jag träffar honom på hans kontor i La Paz, en av Bolivias två huvudstäder. ”Om vi inte gör något kan vi om några år hamna i en liknande situation även här i Bolivia”. Wallace var en av biologerna som år 2005 gjorde den hit-

Tamboskap som lämnas att beta av det magra höghöjdsgräset, ibland obebakade i flera månader, utgör en viktig födokälla för andinska kondorer.

Foto: Julian Melgar

tills enda kondorräkningen i landet.

Att något måste göras är alla jag frågar överens om. Men i Bolivia måste man börja från början. Man vet mycket lite om den bolivianska kondorpopulationens tillstånd. Den enda kondorräkningen som finns i landet täcker bara ett begränsat område, i Apolobambabergen i norrvästra delen av landet. Och den är en av mycket få kondorstudier som man har gjort i landet.

Bolivia har inte något officiellt projekt om återinförande av kondorer. Från statlig

sida finns överhuvudtaget inte några projekt för bevarandet av kondoren, men det finns en privat ideell naturskyddsförening, ZOOPRAMA, som år 2000 försökte sig på att återinföra kondorer på en nationalpark. Föreningen konfiskerade tre kondorer från privatpersoner som höll djuren i olagligt fångenskap – i Bolivia är det olagligt, men inte ovanligt, att privatpersoner håller vilda djur i fångenskap.

När jag träffar ZOOPRAMA:s eldsjäl, biologen Erika Zelada och agronomen Car-

los Antezana, berättar de om återinföringsprojektet med blandade känslor. Minnena är både goda och bistra.

”Det var spännande att se alla som visade intresse. Alla ville hjälpa till, alla ville veta vad som skulle hända”, säger Erika Zelada. ”Det var första gången som man försökte sig på att återinföra fåglar i naturen i Bolivia”. Men förutsättningarna var inte de bästa. ”Hela projektet var rätt komplicerat. Vi fick pengar endast för infrastruktur, mat och för att ta hand om fåglarnas hälsa. Vi

fick inget för transport eller löner”, berättar Carlos Antezana.

Att naturvårdsprojekt drivs av privatpersoner eller icke-statliga organisationer, ofta med knappa resurser, är mycket vanligt i Bolivia. Statens roll i naturvården är mycket begränsad och myndigheterna saknar i många fall kompetens för att ta sig an naturvårdsärenden. ”Vi hade problem när det kom till samarbetet med myndigheterna. Vi fick inte tillräckligt med stöd”,

säger Carlos Antezana när han berättar om återinföringsprojektet. ”Myndigheterna verkade vilja engagera sig, men de skötte inte sin del av jobbet ordentligt. Det var deras jobb att informera lokalbefolkningen på nationalparken om vårt arbete där, men det gjorde de inte, och det fick allvarliga konsekvenser för hela projektet”.

”För lokalbefolkningen är kondoren ett symboliskt och mytiskt djur. De tyckte att det var konstigt att vi höll tre kondorer i

En ung kondor vilar sig vid en klippkant. Kondorungar stannar hos sina föräldrar i över ett år, vilket är rekordlänge bland rovfåglar.

Foto: Julian Melgar

burar”, säger Antezana. ”I projektets slutfas började lokalbefolkningen att bli arg på oss. Det var då parkmyndigheterna inte skötte sitt jobb. Det hände att folk stoppade oss när vi var på väg till kondorerna och hotade med att sätta eld på våra bilar. Cirka en månad innan vi skulle släppa kondorerna fria öppnade lokalbefolkningen kondorburarna med våld och befriade djuren”.

På grund av att de tre kondorerna blev för tidigt befriade vet man inte hur pass fram-

gångrikt projektet var. ”Vi tror att återinförandet ändå var ganska lyckat, men vi kan inte säga säkert. Vi kunde inte följa fåglarna ordentligt efter att de befriades. Det var rätt frustrerande för oss”, säger Antezana. Och frustrationen, den kan jag fortfarande se i hans ögon.

ZOOPRAMA:S ÅTERINFÖRINGSPROJEKT var det första och också det sista i sitt slag i Bolivia. Projektet var kanske ett belysande exempel om att det finns lång väg att vandra i bevarandet av kondoren. Men det finns andra vägar att gå än återinförande av djur i naturen. ”Jag tycker att det är viktigare att försöka lista ut vad vi kan göra för att undvika att det blir nödvändigt att återinföra kondorer”, säger Robert Wallace på WCS. ”Vi har kunnat se att det fortfarande finns kondorer i många platser i Bolivia, och det är goda nyheter. Det vi måste göra är att se hur vi kan övervaka tillståndet på den bolivianska kondorpopulationen”.

Man saknar kunskap om kondoren i nästan alla avseenden. Man vet ganska lite om artens biologi och desto mindre om hur vanligt förekommande den egentligen är. Biologerna tror att antalet kondorer har minskat i Bolivia under de senaste åren, men något vetenskapligt bevis för detta har de inte. Likaså tycker många av biologerna som jag pratar med att kondorens rödlistning som nära hotad är en underdrift. Robert Wallace håller med: ”Kondorer är inte svåra att se. De är så iögonfallande att man ser dem även om det finns få av dem. Detta är på det sättet en nackdel för kondorens bevarande”.

FÖR 30 ÅR SEDAN uppskattade experterna att det fanns 6 000 vilda kondorer i hela världen. Idag vet man inte säkert. Det som man vet säkert är att det behövs mer kunskap för att kunna bevara kondoren på ett effektivt

sätt. Det samma gäller för andra rödlistade arter. ”Många hotade arter kräver mer forskning. Inte för forskningens skull, utan för att generera information som kan vara användbar inom naturvården. Det är det som är utmaningen”, säger Robert Wallace.

En flygande ung kondor. En bebådelse om en hoppfull framtid eller en ständigt mer ovanlig företeelse?

Foto: Julian Melgar

Jag når toppen av Sobrecañasberget. Inga träd finns här på bergsslätten. Bara sten och gräs. Oändligt mer sten än gräs. Jag skrämmer några stycken tjurar och kor som betar på det föga gräset. Men några kondorer syns inte till. Jag uppehåller mig några timmar på höglandet. Ett par kalkongamar flyger fram och tillbaka några gånger över mitt huvud. Ett gäng aplomadofalkar flyger förbi när jag äter min lunch.

Jag börjar nedstigningen utan att ha sett några kondorer på nära håll. Men ändå är jag inte besviken. Skönheten här uppe är överväldigande.

En kondor dyker plötsligt upp, bara några tiotal meter ifrån mig vid ett djupt stup. Det är en ungfågel. Den har inte någon krage av vita fjädrar runt halsen som karakteriserar vuxna kondorer. De stora, vita vingfälten saknas också. Den unga fågeln är nästan helt mörkbrun och egentligen ingen vidare praktfull. Men för mig är den en oerhört vacker och hoppfull symbol för den andinska kondorens framtid. Och den blir obeskrivligt vackrare när den unga kondoren, efter en lång stund, bestämmer sig för att flyga sin väg. Då blir den plötsligt till en majestätisk och graciös bevingad gudomlighet.

Inkasolen kan gå upp imorgon också. Men hur länge till? •

En pantanalkajman glider fram i det lugna vattnet. Efter att jaktförbudet, som infördes på 70-talet, upphörde 1995 blev pantanalkajmanens skinn mycket eftertraktad.

Foto: Pedro Guereca

Kajman- jägarna

Under förra seklet var kajmanskinn så populära, och kajmanjakt så hänsynslös, att kajmanerna drevs till utrotningsgränsen i Bolivia. Efter några års jaktförbud har man nu återupptagit jakten på de stora kräldjuren. Utmaningen ligger i att samtidigt lyckas bevara dem för eftervärlden.

Av Julian Melgar

”MAN LYTE MED LYKTAN OCH DERAS ÖGON LYTE TILLBAKA.

Pang! Sköt man då rakt i ögat. Kajmanen vändes upp och ner. Det gör de alltid när de dör”. Don Prudencio Zapata är född 1951 i Bella Vista, en liten by i den bolivianska regnskogen. Då han var ung var i stort sett alla i hans by jägare. Han var det också och kan berätta hur det var att jaga svart kajman.

”Jakten började senast vid åtta på kvällen. Vi jagade i par. Klockan sex eller sju åt vi middag på lägerplatsen. Efter maten förberedde vi våra lyktor, våra gevär, våra knivar och våra yxor. Yxorna behövde vi för att hugga kajmannen i nacken och ha ihjäl den. Bara efter yxhugget kunde man vara helt säker på att kajmanen var död”.

Don Prudencio Zapatas ögon glöder när han berättar om sina dagar som kajmanjägare. Han är påtagligt stolt när han får säga att han inte ens en gång blev rädd under en jakt. ”Vi jägare var redo för allt”, säger han och fortsätter med sin berättelse.

”Vi hade gevär av kaliber 5,6 mm. När vi sköt en kajman siktade vi i ögat eller örat. Ingen annanstans trängde kulan igenom kajmanens tjocka hud.

När vi hade skjutit en kajman, rodde vi fram till djuret och fick tag i dess fötter, lade huvudet mot båtens kant och så högg vi till med yxan i djurets nacke. Då var det gjort”.

Jägarna drog det döda djuret upp i sin båt. Men riktigt stora kajmaner var för stora och tunga för att dras upp. De släpades till kusten för att flås i det grunda vattnet.

Om jakten var god var jägarna ute fram till gryningen. Under hela natten jagade de mellan 30 och 40 kajmaner. Var jakten riktigt god kunde de fälla uppemot 60. Med

pengarna de fick för skinnen kunde de försörja sina familjer i en eller två månader.

NU ÄR DET SLUT på jakten på den svarta kajmanen (*Melanosuchus niger*) i Bolivia. Arten jagades så hårt i landet under förra seklet att den nästan blev helt utrotad. Att jaga svart kajman och att handla med dess skinn är sedan 70-talet olagligt.

En annan kajmanart som drabbades av 1900-talets lukrativa skinnhandel var pantanalkajmanen (*Caiman yacare*). ”Båda

Den före detta kajmanjägare, Prudencio Zapata, håller ett stort kajmanhuvud. Huvudet tillhörde en respektingivande svart kajmanhane som var cirka sex meter lång. När Zapata var jägare var det fortfarande lagligt att jaga den nu utrotningshotade svarta kajmanen.

Foto: Julian Melgar

kajmanarterna blev nästan helt utrotade på grund av skinnet. På 70-talet, då kajmanjakt förbjöds, fanns det nästan inga kajmaner i Bolivia”, säger biologen Paul van Damme som jobbar på den icke-statliga naturvårdsorganisationen FAUNAGUA.

Den svarta kajmanen har inte helt lyckats återhämta sig från förra seklets slakt. Men för den mindre och mer fortplantningsdugliga pantanalkajmanen är situationen en annan. År 1995 hade arten återhämtat sig till den grad att staten återigen legaliserade

jakten. Sen dess har pantanalkajmanen jagats och dess skinn sålts.

PÅ SENARE ÅR har man börjat inse att det behövs en strategi för hållbar exploatering om man inte vill hamna i samma situation som på 70-talet. Regeringen, tillsammans med ett antal bolivianska och internationella icke-statliga naturvårdorganisationer, med FAUNAGUA i spetsen, har börjat inrätta och införa handlingsplaner för hållbar kajmanjakt i många ställen där pantanalkajma-

nen jagas.

Som en del av handlingsplanerna har man tagit fram nya lagar för att reglera jakten. Jägarna får endast jaga 25 % av hankajmanerna i en population. Alla kajmaner som jagas måste vara över 180 centimeter. Honor och ungdjur är fredade.

Tanken är att handlingsplanerna ska göra det möjligt för lokalbefolkning att jaga pantanalkajmaner samtidigt som arten bevaras. Tidigare lämnade jakten ingen plats för naturvård. ”Man jagade kajmaner i alla storlekar. Till och med honor och ungdjur som var så små som 75 centimeter. Därför höll kajmanerna på att ta slut”, berättar den före detta kajmanjägare Prudencio Zapata.

ATT KOMBINERA NATURVÅRD med kommersiell exploatering av naturresurser är sällan problemfritt. Jag åker till Bella Vista, Prudencio Zapatas hemby, i det Bolivianska låglandet, för att se hur det har funkat för dem att jaga sina kajmaner samtidigt som de försöker bevara dem.

Jag anländer i ett gammalt och slitet flyg-

plan. Det finns bara en liten gruslandningsbana i Bella Vista. Att komma landvägen är bara möjligt under torrsäsongen, och även då tar resan dit i bästa fall sex timmar från den närmaste staden.

Jag märker att något är på tok vid landningen när flygplanet bromsar kraftigt och börjar luta åt vänster. Vi hamnar till slut utanför banan, nästan bland de omkringliggande träden. Ett av flygplanets däck punkterades och gick av under landningen. Lyckligtvis klarade vi oss med rena för-

Den svarta kajmanen (ovan) är på väg att återhämta sig från förra seklets hänsynlösa jakt. Men den är fortfarande ett ganska ovanligt djur i det bolivianska låglandet. Det är dock ganska vanligt att se pantanalkajmaner som solar sig på flodstränderna under torrsäsongen (till vänster).

Foto: Pedro Guereca

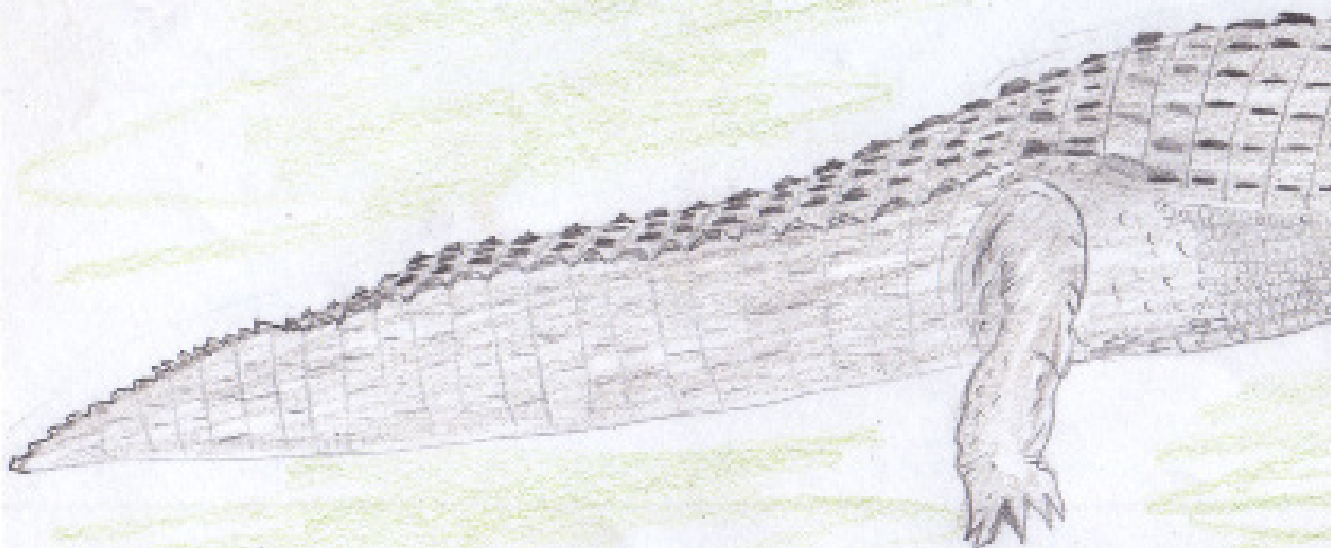
skräckelsen.

Efter den strapatsfyllda landningen möter jag biologen Oliver Quinteros som är ansvarig för att övervaka Bella Vistas hållbara utnyttjande av pantanalkajmanen. ”Det är viktigt att människorna som lever med och av kajmanen lär sig att använda den hållbart. På så sätt kan man tjäna pengar på resursen samtidigt som man bevarar den. Det finns ingen hållbar användning utan bevarande”, säger han när vi pratar om vikten av att ha ett projekt som kombinerar använd-

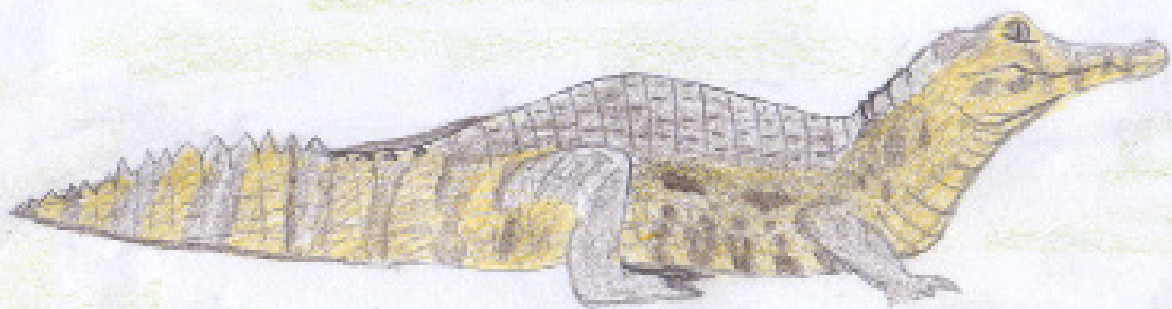
ning av en naturresurs med naturvård.

JAKTSÄSONGEN ÄR NÄSTAN kommen och Quinteros kallar på möte för att koordinera årets jakt. Inte bara kajmanjägare kommer till mötet. Även byns borgmästare, parkvakter från den närliggande kommunala parken, och representanter för byns medborgerliga kommitté är på plats.

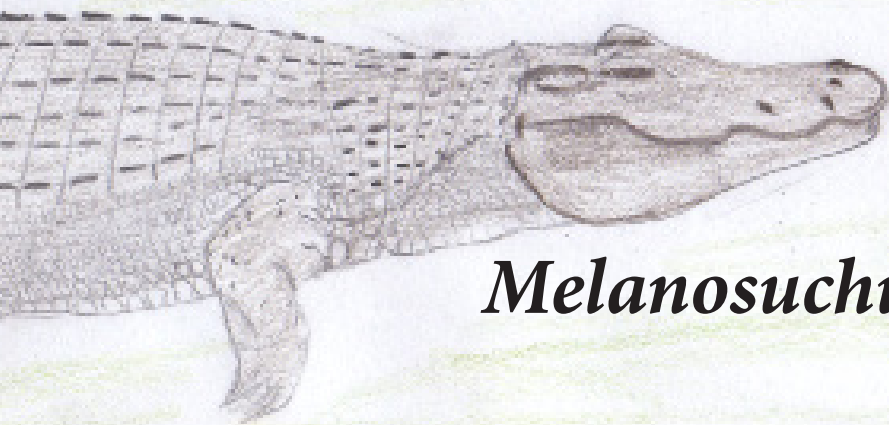
Kajmanfrågan angår inte bara jägare och naturvårdare. Detta står tydligt när Cresencio Tacaná, byns borgmästare tar till orda.

1 m

Caiman yacare

Melanosuchus niger

Den svarta kajmanen (*Melanosuchus niger*) är cirka dubbelt så stor som pantanalkajmanen (*Caiman yacare*). En hane av svart kajman kan bli upp till sex meter lång, medan en stor pantanalkajmanhane blir uppemot tre meter från nos till svans. Honorna blir upp till 2,8 respektive 1,8 meter långa.

Sin storlek till trots lägger pantanalkajmanhonor betydligt fler ägg per säsong än svart kajmanhonor. Detta är en av anledningarna till att pantanalkajmanpopulationen har lyckats återhämta sig så väl från förra seklets jakt.

Jägare får en kajman som de nyss dödade. För varje kajmanskinn får jägarna cirka 40 amerikanska dollar (cirka 288 svenska kronor). Genom att även sälja köttet hoppas jägarna få ut mer av sitt arbete. Naturvårdare hoppas samtidigt att med en bättre ekonomi kommer jägarna att ha råd att tänka på bevarandet av kajmanerna.

Foto: Oliver Quinteros

”Jag är orolig för den höga arbetslösheten som finns i Bella Vista”, säger han. Borgmästaren är där för att han ser kajmanjakt som ett sätt att skapa nya arbetstillfällen och förbättra lokalbefolkningens livskvalité. Hans intresse för naturvård är annars ganska mildt. ”Han försökte avskaffa den kommunala parken för några år sedan”, säger Wilfredo Paz, ordförande för byns medborgerliga kommitté, till mig när jag träffar honom efter mötet. Enligt Paz ville borgmästaren, genom att avskaffa den nästan

2000 kvadratkilometer stora parken, öppna området för exploatering. På det sättet hoppades han nog skapa nya arbetstillfällen och ekonomisk tillväxt för sin fattiga by. Men när alla sitter där på kajmanjaktmötet verkar även borgmästaren ha förstått att det inte är hållbart att hänsynslöst exploatera naturen i tillväxtens namn.

BIOLOGEN PAUL VAN DAMME, som arbetar delvis i Bella Vista, är medveten om att arbetet med pantanalkajmanen inte endast

handlar om naturvård. ”Många icke-statliga naturvårdsorganisationer misslyckas för att de är alldeles för fokuserade på naturvård och endast på naturvård. Det funkar inte i verkligheten”, säger han. ”Vårt arbete som organisation måste vara integrerande, annars överlever vi inte”.

Regeringens och naturvårdorganisationernas strategi är att förstärka lokala aktörer – alltså jägarna och övrigt folk som bor där kajmaner finns – för att de ska vara i stånd att själva bevara sina naturresurser. ”Vi

jobbar med rådgivning, bevakning och information”, säger van Damme. ”Vi jobbar också med att hjälpa jägarna att organisera sig och samarbeta. På det sättet blir deras verksamhet lönsammare, samtidigt som deras förmåga att driva naturvård ökar”.

”**EN KAJMANJÄGARE BEHÖVER** ett startkapital för att börja jaga”, säger Fernando Cisneros, som är biolog på det bolivianska miljöministeriet, när jag träffar honom på hans stökiga kontor i La Paz. ”Den årliga inkomsten för en människa i det bolivianska låglandet motsvarar i snitt cirka 1000 till 2000 amerikanska dollar om året (cirka 7000 till 14 000 svenska kronor)”. Mycket av den inkomsten som Cisneros pratar om är inte ens kontanter. Man har räknat in även det som folk jagar eller odlar för eget bruk. ”För att jaga en kajman behöver man i snitt ca 4,5 dollar”, säger Cisneros. ”Jagar man 100 djur blir det ca 450 dollar. Så mycket pengar har inte en vanlig jägare”.

Tidigare fick jägarna sitt startkapital av stora industriella garverier eller av mellanhänder som köpte kajmanskinn av jägarna för att sen sälja det till garverierna. Garverier och mellanhänder var sällan intresserade av att ta något socialt eller miljömässigt ansvar. De tänkte framför allt på att dra in så mycket pengar som möjligt. Inget naturvårdstänk fanns och jägarna var dåligt betalda.

På senare år har den boliviska regeringen till viss del reglerat kajmanhandeln. Nu går en större andel av pengarna som genereras av kajmanjakt till jägarna och till lokalbefolkningen. Lokalbefolkningen är nu också mer delaktig i de beslut som tas i kajmanfrågan. ”Staten jobbar i samarbete med lokalbefolkningen. Detta samarbete behövs därför att staten i Bolivia inte är tillräckligt stark institutionellt. Det finns inte tillräckligt med pengar eller personal”, säger Fernando Cisneros.

Han förklarar också att staten har lämnat mycket av naturvården i befolkningens händer. ”Staten delegerar lokalbefolkningen många av de ansvaren som staten borde ta hand om. Inte som ett tvång utan som ett incitament. Statens ansvar är att främja produktionen. Det är som ett avtal, om inte staten gör sin del av avtalet, att främja och stödja, gör inte heller lokalbefolkningen sin del, att skydda och bevara”.

BEVARANDET AV PANTANALKAJMANEN i Bolivia har blivit ett högst socialt arbete. Ganska lite av det som pratas under kajmanjaktmötet i Bella Vista handlar om naturvård. Det mesta handlar om hur man ska tjäna mer pengar per dödat djur och hur man på bästa sätt ska transportera kajmanskinnen till garverierna.

Man vill optimera skörden och maximera vinsterna. Inte bara skinnet säljs. Även kajmankött har börjat kommersialiseras och det finns planer på att försöka sälja i princip alla delar av döda kajmaner. Huvud, fötter och det hårda magpansaret vill man sälja till hantverkare som skulle kunna göra souvenirer och andra hantverk. Även benen har man tänkt sälja för att göra benmjöl.

DET KAN TYCKAS MOTSTRIDIGT att försöka göra en lönsam affär av jakt på ett djur som man försöker bevara. Men i Bolivia har man insett att naturvården måste hitta ett sätt att gå hand i hand med ekonomisk tillväxt. Annars går det kanske överhuvudtaget inte att ha naturvård i landet.

Det är dock viktigt för naturvården att den ekonomiska tillväxten når vanliga människor. Kajmanprojektet i Bella Vista är ett skolexempel på detta. ”Man har förbättrat handelsförhållanden för jägarna. Nu får de ut mer av varje kajman som jagas. Därför värderar också resten av lokalbefolkningen kajmanerna högre än de gjorde tidigare.

Kajmaner har blivit en viktig resurs för dem. Detta är viktigt för att på det sättet motiveras lokalbefolkningen till att hjälpa till med att bevara arten. Nu anmäler de illegal jakt, det gjorde de inte tidigare”, säger Mauricio Barba på den internationella naturvårdsorganisationen WWF som har sponsrat mycket av kajmanprojektet i Bella Vista.

BELLA VISTAS HÅLLBARA användning av pantanalkajmanen verkar vara en framgångssaga för både jägare och naturvårdare.

Man vet dock inte än hur de senaste årens jakt har påverkat kajmanpopulationen. Dessutom berättar Fernando Cisneros på miljöministeriet att den bolivianska naturvården har i kajmanens fall gjort en farlig kompromiss. ”Pantanalkajmanen finns inte med någonstans i den senaste versionen av Bolivias lista över hotade arter”, säger han. Men, enligt Cisneros själv, borde arten egentligen vara rödlistad. ”Enligt listans utvärderingsmetoder borde pantanalkajmanen klassas som sårbar. Det är därför den inte finns med i boken”.

Att tillåta jakt på en hotad art är högst diskutabelt, och det som Cisneros säger innebär att man medvetet har ignorerat att pantanalkajmanen faktiskt är hotad för att lättare kunna exploatera den.

Att ekonomiska intressen väger tyngre än naturvård är ingen nyhet. Framför allt inte i fattiga utvecklingsländer som Bolivia. Men det är svårt att begära att ett hungrigt folk ska avstå från att utnyttja de som finns till hands.

Man får ändå hoppas att man har lärt av det som hände med den svarta kajmanen, och att man tar till sig det som Bella Vistas medborgerliga kommittés ordförande, Wilfredo Paz, uttryckte inför en grupp kajmanjägare: ”Om vi äter ägget, och sen äter vi också hönan. Ja, då har vi ingenting”. •

Abdón Yuvino är en av de lokala hantverkarna i Bella Vista som använder kajmanprodukter. Av det hårda magpansaret gör han gungor och med skinnet gör han bland annat agendafodral.

Foto: Julian Melgar

Oftast kommer amazondelfiner upp till vattenytan bara för att andas och sen snabbt försvinna igen. Men ibland händer det att man ser lekfulla och nyfikna individer uppehålla sig uppe "lite längre än nödvändigt". Det var fallet med dessa två bolivianska amazondelfiner i Río Blancofloden.

Foto: Julian Melgar

Bolivias rosa DELFINER

Bolivia ligger mitt på den sydamerikanska kontinenten, långt från havet. Ändå har landet en alldeles egen delfinart: den bolivianska amazondelfinen. Dessvärre hotas arten av vattenföroreningar, överfiske, båttrafik och vattenkraftverk. Men kanske är kunskapsbrist och avsaknad av bevarandeprojekt ett allvarligare hot.

Av Julian Melgar

Legenden säger att trummor och flöjter lockar amazondelfinerna ur floden. Att delfinerna dansar glatt på indianernas fester. Men att dansen inte är deras egentliga avsikt. De är ute efter att förföra unga flickor, förföra dem till flodens och delfinernas värld. Och flickorna ser man aldrig mer, de har nu blivit rosa delfiner.

Tre synkrona delfiner simmar upp till vattenytan för att andas. Bolivianska amazondelfiner är en vanlig och välkommen syn på Bella Vistas hamn vid Río Blancofloden i nordöstra Bolivia.

Foto: Julian Melgar

ÅR 2000 FICK BOLIVIA EN EGEN DELFINART.

Man upptäckte inte en helt ny delfinart i Bolivia år 2000. Inte riktigt i alla fall. Det var snarare så att forskare fastslog det året, med hjälp av genetiska och morfometriska studier, att amazondelfinen kunde delas upp i två arter: amazondelfin (*Inia geoffrensis*) och boliviansk amazondelfin (*Inia boliviensis*). Man tror att dessa två skilda arter uppstod när en lång rad forsar delade delfinpo-

pulationen som fanns i området runt det som nu är gränsen mellan Bolivia och Brasilien. Detta hände för mer än 3 miljoner år sedan. Delfinerna som hamnade på den bolivianska sidan av gränsen blev med tiden *Inia boliviensis*.

VETENSKAPEN HAR KANSKE bara nyss fått ordning på amazondelfinernas släkttrod. Men amazondelfiner har funnits i amazonfolkets liv och kultur i tusentals år. Det finns mängder av sägner och berättelser om amazondelfinen. En av dem

säger att de första delfinerna var barnbarn till en gammal gumma som varje natt förvandlades till en jaguar. Barnen var så olydiga och besvärliga att gumman en dag kastade dem i floden, och då förvandlades de till vackra rosa delfiner.

Prudencio Zapata var under många år kajmanjägare på Río Blanco (den vita floden) i nordöstra Bolivia. Han berättar för mig hur delfinerna gick från skurkar till hjältar i hans hemby. ”Förr i tiden trodde man att delfiner som följde efter båtar i floden hade onda avsikter. Att de ville attackera de sjöfarande. Man trodde att delfinerna var sjörövare”, säger han.

”Nu har åren gått och folkets tro ändrats. Floddelfiner anses nu vara beskyddande djur. De skyddar oss mot allt ont som skulle kunna tänkas hända oss. Om det är någon anakonda eller något annat djur som vill skada oss när vi är i vattnet, då kommer floddelfinerna och simmar i cirklar runt oss tills vi når fastlandet. Då kan vi gå vår väg i lugn och ro”.

ATT AMAZONDELFINEN är ett mytomspunnet djur kan jag lätt förstå när jag sitter på en liten träfiskebåt och spanar över Río Blancofloden.

Då och då ser jag rosa och ljusgråa ryggfenor och sprutande andningshåll dyka upp, men de försvinner snabbt igen i flodens grumliga vatten. Ibland ser jag unga delfiner som alldeles intill båten sticker ut sin långa nos och sitt runda huvud. Jag får intrycket att de tittar på mig med sina små mörka ögon. Men de försvinner alltid innan jag har hunnit sikta kameran åt rätt håll.

Bolivianska amazondelfiner är definitivt svårgraferade djur. Och att de trivs i grumliga vatten gör dem också till svårstuderade djur. Detta, tillsam-

mans med faktumet att det anslås väldigt lite pengar till biologisk forskning i Bolivia, gör att man vet väldigt lite om arten.

MAN FÖRMODAR ATT DELFINERNA hotas av vattenföroreningar, överfiske, båttrafik och vattenkraftverk, men det finns väldigt få studier som beskriver hur de faktiskt påverkas av dessa faktorer.

Den bolivianska amazondelfinen anses vara utrotningshotad. Den klassas som sårbar i Bolivias lista över hotade arter.

Men trots rödlistningen har artens bevarande i stort sett negligerats i landet.

När jag åker till miljöministeriet i La Paz träffar jag Beatriz Zapata, som är generaldirektör på avdelningen för biologisk mångfald och skyddade områden. ”Den bolivianska amazondelfinens bevarande finns inte i vår verksamhetsplan”, säger hon. ”Men, tack vare att en icke-statlig naturvårdsorganisation presenterade en bevarandeplan, kommer vi i år att börja jobba med denna art”.

Att icke-statliga organisationer är den

drivande kraften bakom naturvården är väldigt vanligt i Bolivia. Och amazondelfinens fall är inget undantag. Jag får veta av Beatriz Zapata att miljöministeriet inte bidrog med ett enda öre för att ta fram bevarandeplanen.

Naturvårdsorganisationen som skrev planen och införskaffade alla pengarna som behövdes heter FAUNAGUA och specialiserar sig på akvatiska naturresurser. ”Vi gjorde studier för att lokalisera var i landet fanns bolivianska amazondelfiner”, säger FAUNAGUA:s

Båttrafik är ett hot mot floddelfiner. Rotorbladen kan skada eller till och med döda djur som kommer för nära. Många småbåtsförare är dock försiktiga och saktar ner farten när det finns delfiner på sikt.

Foto: Julian Melgar

verkställande direktör, Paul van Damme. ”Sen gjorde vi en bevarandeplan. Planen är riktad mot regeringen. Vi vill att regeringen ska se att delfinerna finns och att arten har turistisk potential”.

Det var synnerligen viktigt för FAUNAGUA att lyfta fram djurets ekonomiska värde. Annars hade det varit väldigt svårt att överhuvudtaget få regeringen att engagera sig. ”Bevarandet av endemiska arter är viktigt. Men det kommer inte att prioriteras om det inte ger ekonomiska tillgångar”, säger Bea-

triz Zapata på miljöministeriet. ”Så ser verkligheten ut i Bolivia. Vi har inte tillräckligt med resurser”.

Även när det finns statligt engagemang är ekonomin ett ständigt problem i boliviansk naturvård. Och pengar ser ut att bli en begränsande faktor även för floddelfinernas bevarande. ”Vi måste fortfarande se hur vi ska tillämpa bevarandeplanen och vilka mål vi kan nå”, säger Paul van Damme. ”Vi är beroende av internationellt bistånd och måste fortfarande se hur vi ska skaffa fram pengarna”.

En sprutande andningshål är en förtjusande, men kortvarig, spektakel. Det gäller att vara uppmärksam, eller att ha turen på sin sida. Ofta hör man endast delfinens utandningsljud utan att kunna se någon rosa fontän.

Foto: Julian Melgar

EN ANNAN VÄSENTLIG DEL i bevarandet av delfinerna i Bolivia är arbetet med lokalbefolkningen. Att öka medvetenheten bland dem som delar sin miljö med arten är väldigt viktigt. Och det är något som van Damme är mycket medveten om. ”Om befolkningen identifierar sig med delfinen, då kommer de att finna en anledning för att bevara den. Om folk ser amazondelfinen som sin egen kommer de att skydda den”.

Den rosa delfinens naturliga charm är kanske dess mest effektiva vapen. I

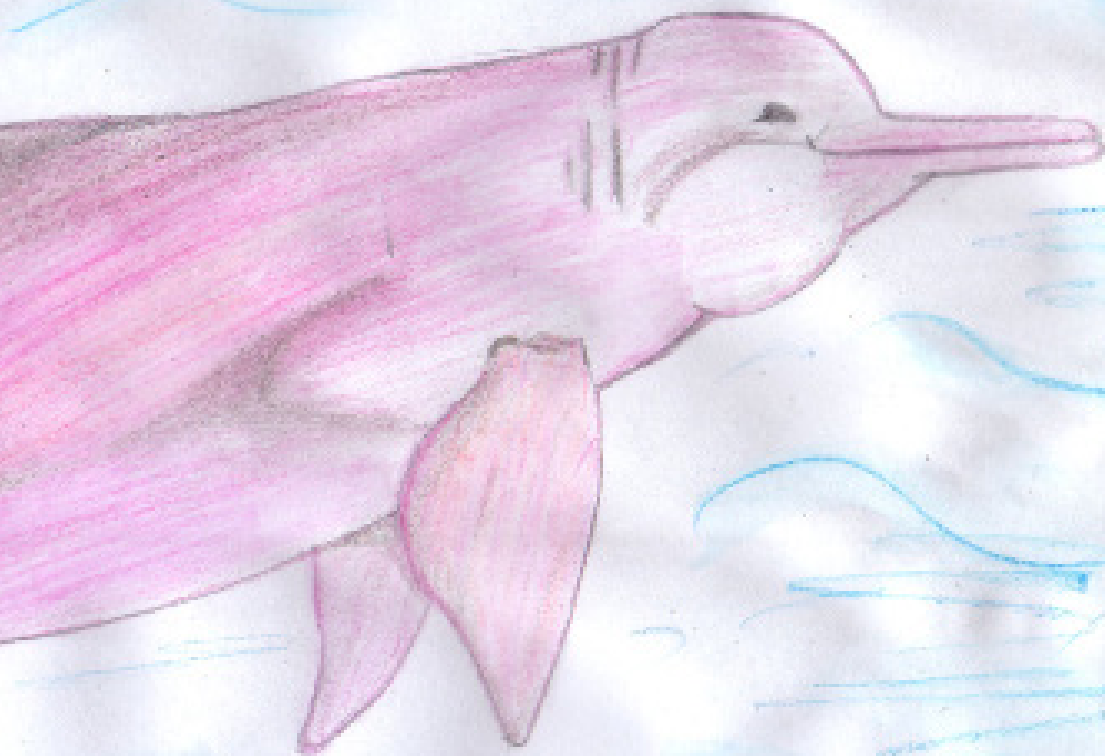
ett land som Bolivia, där det inte finns tillräckligt med offentliga pengar för att bevara hotade arter, är den bolivianska amazondelfinen lämnad till befolkningens och icke-statliga organisationers goda vilja.

OCH NÄR JAG SITTER DÄR, på den lilla träfiskebåten som flyter med Río Blancoflodens saktmodiga ström, känner jag mig hoppfull. Jag har sett rosa delfiner, och de har definitivt värvat mitt hjärta. •

Inia boliviensis

Bolivianska amazondelfiner (*Inia boliviensis*) lever oftast i mycket grumliga floder. De är mycket väl anpassade till denna miljö. I pannan har de en stor rundad utbuktning, en så kallad melon. Melonen hjälper dem att navigera och hitta föda genom ekolokalisering. De flesta delfinarterna har en sådan melon, men amazondelfinernas är särskilt välutvecklad. Däremot är deras ögon nästa helt ofunktionella.

Dessutom kan bolivianska amazondelfinerna, till skillnad från marina delfinarter, vrida på huvudet. Denna rörlighet gör att delfinerna kan manövrera och jaga sina byten i översvämmade skogar.

Amazondelfiner är gråaktiga som unga. Vuxna djur kan bli från vit och gråvit till skarp rosa.

"Om du har lärt dig något gott hos oss, /.../ så kanske du inte tycker, att människorna bör vara ensamma på jorden. /.../ Tänk att ni har ett stort land och att ni nog kunde ha råd att lämna några nakna skär och några grunda sjöar och sumpiga mossar och några öde fjäll och avlägsna skogar åt oss fattiga djur, där vi fick vara i fred! I all min tid har jag varit jagad och förföljd. Det vore gott att veta, att det fanns en fristad också för en sådan som jag."

Selma Lagerlöfs
Akka från Kebnekajse